

**શૈક્ષણિક વર્ષ ૨૦૧૩-૧૪ થી ૨૦૧૪-૨૦૧૫ સુધી અમલમાં
આવનાર ટી.વાય. બી. એ. સંસ્કૃત (મુખ્ય) CBCS સેમીસ્ટર ૫
અને ૬ નો અભ્યાસક્રમ**

Core Comp. & Core Elective

પ્રશ્નપત્ર-XI-A (૧૧-અ)

Sem - 5

Credit - 03

કુલ ગુણ-૭૦

સંસ્કૃત લલિત સાહિત્ય(પ્રાચીન-પ્રશિષ્ટ)

ઉદ્દેશ :- અવનતિકાળના મહાકાવ્યોની પોતાની વિશેષતા છે. તેનો પરિચય કરાવી સંસ્કૃત મહાકાવ્યોના અભ્યાસ દ્વારા રાષ્ટ્રભાવના, આદર્શસમાજ, આદર્શ નેતા અને આદર્શ રાજનીતિનો પરિચય કરાવવો.

કૃતિ : કિરાતાર્જુનીયમ્ - ભારવિ: (સર્ગ: - ૧)

Unit - I કવિ પરિચય-જીવન-કવન-સમય-મહાકાવ્ય-લક્ષણ-મૂલ્યાંકન, (૧૮)

કવિની વિદ્વત્તા, શાસ્ત્ર કવિ તથા પંડિતયુગની લાક્ષણિકતા, આદિ.

Unit - II કિરાતાર્જુનીયમ્ - ભારવિ: - (સર્ગ: ૧) શ્લોક ૧ ત: ૧૫ (૧૭)

Unit - III કિરાતાર્જુનીયમ્ - ભારવિ: - (સર્ગ: ૧) શ્લોક ૧૬ ત: ૩૦ (૧૮)

Unit - IV કિરાતાર્જુનીયમ્ - ભારવિ: - (સર્ગ: ૧) સર્ગાન્ત પર્યન્તમ્ (૧૭)

અભ્યાસક્રમના મુદ્દાઓ :- મહાકાવ્યના કર્તાનો પરિચય - જીવન - કવન - સમય, અવનતિકાળના મહાકાવ્યની વિશેષતા - પંડિત યુગીન મહાકાવ્યના લક્ષણ - પરીક્ષણ, મહાકાવ્ય તરીકે મૂલ્યાંકન, કવિની વિદ્વત્તા, ભારવે: અર્થગૌરવમ્, શૈલી, સંવાદકળા, પાત્રો, રાજનીતિ, વગેરે કૃતિગત વિષયો.

સંદર્ભ ગ્રન્થો :-

૧. કિરાતાર્જુનીયમ્ - M. R. Kale MLBD - Delhi - 1997

૨. પ્રશિષ્ટ સંસ્કૃત સાહિત્યનો ઈતિહાસ - અમૃત ઉપાધ્યાય,
યુનિ. ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ, અમદાવાદ
૩. કિરાતાર્જુનીયમ્ - જનાર્દન શાસ્ત્રી - MLBD - Delhi.
૪. પંચમહાકાવ્ય - Ed. ધીરૂભાઈ પરીખ, કાવ્યલોક - અહમદાબાદ - 1987.
૫. સંસ્કૃત મહાકાવ્ય - કેશવરામ મૂસલગાંવકર, ચૌખમ્બા વિદ્યાભવન,
વારાણસી - ૧૯૬૩.

Core Comp. & Core Elective

પ્રશ્નપત્ર-XI-B (૧૧-બ)

Sem - 5

Credit - 03

કુલ ગુણ-૭૦

સંસ્કૃત લલિત સાહિત્ય(અર્વાચીન-પ્રશિષ્ટ)

ઉદ્દેશ :- આધુનિક કાળમાં સંસ્કૃત સાહિત્ય સર્જન થતું જ રહ્યું છે. ગુજરાતે પણ સંસ્કૃતને જીવંત રાખવામાં પોતાનો મહત્તમ ફાળો આપ્યો છે. ગુજરાતના સંસ્કૃત સાહિત્ય સર્જકોના સાહિત્યનો પરિચય મળે, પૌરાણિક કથાનકના પાત્રો દ્વારા ભારતીય સંસ્કૃતિની શાશ્વતતાની પ્રતીતિ કરાવવી.

કૃતિ : રસરાજ-ડૉ. જયદેવજાનીવિરચિતમ્ - સાવિત્રીશતકમ્

Unit - I કવિ પરિચય - જીવન - કવન - સમય, વિદ્વત્તા, શતક કાવ્ય, (૧૮)

લક્ષણ, મૂલ્યાંકન આદિ.

Unit - II સાવિત્રીશતકમ્ - શ્લોક ૧ ત: ૩૫ (૧૭)

Unit - III સાવિત્રીશતકમ્ - શ્લોક ૩૬ ત: ૭૦ (૧૮)

Unit - IV સાવિત્રીશતકમ્ - શ્લોક ૭૧ ત: ૧૦૦ (૧૭)

અભ્યાસક્રમના મુદ્દાઓ :- કૃતિના કર્તાનો પરિચય જીવન-કવન-સમય, આધુનિક સંસ્કૃત સાહિત્યનો ઐતિહાસિક પરિચય, ગુજરાતના સાહિત્યકારોનું પ્રદાન, શતક કાવ્ય લક્ષણ, મૂલ્યાંકન, મૂળ અને તેમાં કવિએ કરેલા ફેરફારો, કવિની - કૃતિની વિશેષતા, શૈલી, પાત્રો, વગેરે કૃતિગત વિષયો.

संदर्भ ग्रन्थो :-

१. सावित्रीशतकम् - डॉ. जयदेव जानी, वडोदरा
२. महाभारत - यौभम्बा, वाराणसी
३. मत्स्यपुराणम् - डॉ. श्रद्धाशुकला - नाग पब्लिशर्स, दिल्ली
४. देवीभागवत् पुराणम् - श्री रामतेज पांडेय, चौखम्बा, वाराणसी
५. अर्वाचीन संस्कृत साहित्यनो ईतिहास - वर्णेकर
६. पुराण विमर्श - आ. बलदेव उपाध्याय - चौखम्बा, वाराणसी
७. पौराणिक आख्यान - डॉ. गंगासागर राय - चौखम्बा, वाराणसी
८. पौराणिक कथाएँ - श्री हृदयराम शर्मा - चौखम्बा, वाराणसी

Core Comp. Course**प्रश्नपत्र-XII (१२)****Sem - 5****Credit - 03****कुल गुण-७०**

उद्देश :- भारतीय दार्शनिक चिंतननी धरोहरने समाज सुधी पढोयाडी समाजने कर्मयोगमां सांकणनारी गीता मात्र कर्मयोग ज नही विश्वने आजे ते विविध विज्ञानोनो भजनो पूरो पाडे छे तेनो प्रत्यक्ष पुरावो आपवो.

कृति : श्रीमद् भगवद्गीता (मूलमात्र) अध्याय : १ तः ६ पर्यंतम्

Unit - I गीता संबंधित पूर्वभूमिका - रचनाकाण, जवन कणा, प्रस्थानत्रयी वगेरे	(२०)
Unit - II श्रीमद् भगवद्गीता - अध्याय १, २, ३	(२०)
Unit - III श्रीमद् भगवद्गीता - अध्याय ४, ५, ६	(२०)
Unit - IV संस्कृत वाग्व्यवहार - परिस्थितिजन्य संवाद	(१०)

अभ्यासकमना मुद्दाओ :- श्रीमद्भगवद्गीतानी परिचयात्मक पूर्वभूमिका-महत्त्व, प्रस्थानत्रयीमां स्थान, गीतानो मुख्य उपदेश, अर्जुनविषाद, कर्मयोग, संन्यास योग, ध्यान योग, गीतानी पुष्पिका, दरेक अध्यायोनो सारांश, रसदर्शन, अध्यायगत विषयो वगेरे.

સંદર્ભ ગ્રન્થો :-

૧. શ્રીમદ્ ભગવદ્ગીતા રહસ્ય - બાળ ગંગાધર ટિળક - પૂના
૨. શ્રીમદ્ભગવદ્ગીતા - અષ્ટીકોપેત - વા. લ. પળશીકર -ચૌખમ્બા, વારાણસી
૩. ગીતા પ્રવચનો - વિનોબા ભાવે
૪. શ્રીમદ્ભગવદ્ગીતા - ડૉ. ગૌતમ પટેલ
૫. પ્રસ્થાનત્રયી - સી. વી. રાવલ

Core Comp.**પ્રશ્નપત્ર-XIII (૧૩)****Sem - 5****Credit - 03****કુલ ગુણ-૭૦****વૈદિક સાહિત્યનો ઇતિહાસ**

ઉદ્દેશ :- ભારતીય સંસ્કૃતિ, સભ્યતા, અધ્યાત્મ, વિજ્ઞાન જેના દરેક મંત્રોમાં વસે છે એ છે આપણા વેદો. તેનું સમગ્ર સાહિત્ય અને વેદાંગોનો ઐતિહાસિક પરિચય કરાવવો.

Unit - I ઋગ્વેદ સંબંધિત રચનાકાળ, વિષયવસ્તુ, સમાજદર્શન, વૈદિકદેવતાવાદ, (૧૮)

મંડળવ્યવસ્થા, વેદકાલીન જીવન આદિ

Unit - II યજુર્વેદ - સામવેદ (૧૭)

Unit - III અથર્વવેદ, ષડ્વેદાંગ (૧૮)

Unit - IV બ્રાહ્મણ - આરણ્યક - ઉપનિષદ (પરિચયાત્મક) (૧૭)

અભ્યાસક્રમના મુદ્દાઓ :- વેદનો રચનાકાળ, વૈદિકદેવતા, મંડળવ્યવસ્થા, વેદકાલીન સમાજ, વેદમાં વિવિધ વિજ્ઞાન, કર્મકાંડ, સામગાન, સંગીત વગેરે વિષયોની દ્રષ્ટિએ વેદની વિશેષતા, અથર્વવેદનું મહત્ત્વ, વિષય વસ્તુ, વિજ્ઞાન, સમાજદર્શન, વેદાંગનું મહત્ત્વ, વૈદિક ગ્રંથોનો પરિચય - વિશેષતા વગેરે.

સંદર્ભ ગ્રન્થો :-

૧. વૈદિક સાહિત્ય ઓર સંસ્કૃતિ - વાચસ્પતિ ગૌરલા, ચૌખમ્બા, વારાણસી
૨. વૈદિક સાહિત્યકા ઇતિહાસ - ડૉ. પારસનાથ દ્વિવેદી - ચૌખમ્બા, વારાણસી

૩. વૈદિક સાહિત્ય અને સંસ્કૃતિ - ડૉ. ગૌતમ પટેલ
૪. વૈદિક સાહિત્યનો ઇતિહાસ - મેકડોનલ
૫. વેદકાલીન સમાજ - જ્ઞાની શિવદત્ત, ચૌખમ્બા, વારાણસી
૬. ઉપનિષદ્ કાલીન સમાજ એવં સંસ્કૃતિ-રજેશકુમાર ત્રિવેદી, ચૌખમ્બા, વારાણસી

Core Comp.

પ્રશ્નપત્ર-XIV (૧૪)

Sem - 5

Credit - 03

કુલ ગુણ-૭૦

વ્યાકરણ શાસ્ત્ર એવં ભાષાવિજ્ઞાન

ઉદ્દેશ :- દરેક ભાષાને શીખતા - સમજતા પહેલાં તેનું વ્યાકરણ જાણવું અતિ આવશ્યક છે. પાણિનીય વ્યાકરણ એ સંસ્કૃતને શીખવા માટે જ નહીં પરંતુ દરેક ભાષાના વ્યાકરણશાસ્ત્ર માટેનો આદર્શ પુરાવો છે. તત્કાલીન બોલાતી ભાષાના સર્વોત્તમ વ્યાકરણનો પરિચય કરાવવો.

કૃતિ : ભટ્ટોજી દીક્ષિતકૃત સિદ્ધાંતકૌમુદી - સંજ્ઞાપ્રકરણ અને ભાષાવિજ્ઞાન

Unit - I વ્યાકરણ શાસ્ત્રનો પરિચય-પાણિની થી ભટ્ટોજીદીક્ષિતની પરંપરા (૧૭)

ગ્રંથોની વિશેષતા - અષ્ટાધ્યાયીનો પરિચય

Unit - II સંજ્ઞાપ્રકરણ (૧૮)

Unit - III ભાષાવિજ્ઞાન-ભાષાની વ્યાખ્યા, ભાષાની ઉત્પત્તિના (૧૭)

સિદ્ધાંતો, ભાષાવિજ્ઞાનની વ્યાખ્યા, ભાષાવિજ્ઞાનનું કાર્યક્ષેત્ર,

ભાષાવિજ્ઞાનના અધ્યયનમાં યોગદાન આપનારા વિદ્વાનોનો પરિચય

Unit - IV ભાષાવિજ્ઞાનના અધ્યયનનું મહત્ત્વ-લાભ, ભાષાવિજ્ઞાનના અંગો, (૧૮)

ભાષાવિજ્ઞાનના અધ્યયનની પ્રણાલિકાઓ, ભાષાની વ્યાખ્યા,

ભાષાવિજ્ઞાનના અભ્યાસમાં સંસ્કૃતનું મહત્ત્વ.

અભ્યાસક્રમના મુદ્દાઓ :- વ્યાકરણ શાસ્ત્રનો પરિચય, મહત્ત્વ, પાણિની, કાત્યાયન, પતંજલિ વગેરે આચાર્યોનું પ્રદાન, અષ્ટાધ્યાયી-પરિચય, પ્રદાન, વિશેષતા વ્યાકરણ શાસ્ત્રના

विद्वानोमां लडोखु डीकितनो परिचय, सिद्धांत कौमुदीनी विशेषता, संज्ञा प्रकरणना विषयो, भाषाविज्ञानना अभ्यासना विषयो, वगेरे

संदर्भ ग्रन्थो :-

१. अष्टाध्यायी - डॉ. नरेश झा., चौखम्बा, वाराणसी
२. व्याकरण महाभाष्यम् - आ. युधिष्ठिर मीमांसक, चौखम्बा, वाराणसी
३. व्याकरण शास्त्र का संक्षिप्त इतिहास - श्री रामकान्त मिश्र, चौखम्बा
४. संज्ञा प्रकरण - वसंतभट्ट, सरस्वती प्रकाशन, अमदावाद
५. पाणिनीय व्याकरण विमर्श - वसंतभट्ट, सरस्वती प्रकाशन, अमदावाद
६. पाणिनीय व्याकरण परंपरानो इतिहास - जयदेश शुक्ल, युनि. ग्रंथ नि. बोर्ड
७. वैयाकरण सिद्धांत कौमुदी - निर्णय सागर प्रेस, मुंबई - १९६५
८. भाषा विज्ञान - वसंतभट्ट, सरस्वती प्रकाशन
९. वाग्विज्ञान - आ. सीताराम चतुर्वेदी, चौखम्बा, वाराणसी
१०. संस्कृत भाषा शास्त्रीय अध्ययन - भोलाशंकर व्यास

Core Comp.

प्रश्नपत्र-XV (१५)

Sem - 5

Credit - 03

कुल गुण-७०

वेदान्त शास्त्र तथा अनुवाद

उद्देश :- भारतीय तत्त्वचिंतनना पायामां रडेली तत्त्वने ज्ञाणवानी जिज्ञासाअे षड्दर्शनोना आविष्कार कर्यो. वेदांतना तत्त्वचिंतनने द्रढीभूत करनारा आचार्योमां शंकराचार्य अने तेमना तत्त्वचिंतननो परिचय कराववो.

कृति : शंकराचार्यकृत शांकरभाष्यम् - चतुःसूत्री

Unit - I वेदांत दर्शननो परिचय, दार्शनिक सिद्धांतो, शंकराचार्यनो कृतिकर्ता (१८)

तरीके परिचय, प्रदान, सूत्र, भाष्य, अधिकरणगत समज वगेरे.

Unit - II બ્રહ્મસૂત્રશાંકરભાષ્ય - અધ્યાસભાષ્ય	(૧૭)
Unit - III બ્રહ્મસૂત્રશાંકરભાષ્ય - સૂત્ર ૧-૧, ૧-૨	(૧૮)
Unit - IV બ્રહ્મસૂત્રશાંકરભાષ્ય - સૂત્ર ૧-૩ તથા અપઠિત ભાષાંતર (સંસ્કૃત ગદ્યમાંથી ગુજરાતી)	(૧૭)

અભ્યાસક્રમના મુદ્દાઓ :- વેદાંત દર્શનનો પરિચય, દાર્શનિક સિદ્ધાંતો, શંકરાચાર્યનો પરિચય, કવન, સિદ્ધાંતો, ચતુઃસૂત્રી સંબંધિત અને અંતર્ગત વિષયો.

સંદર્ભ ગ્રન્થો :-

૧. ચતુઃસૂત્રી - ડૉ. લક્ષ્મણ જોષી, પાર્શ્વપ્રકાશન, અહેમદાબાદ
૨. બ્રહ્મસૂત્ર ચતુઃસૂત્રી - પં. હરદમ શર્મા શાસ્ત્રી, ચૌખમ્બા, વારાણસી
૩. બ્રહ્મસૂત્ર શાંકરભાષ્યમ્ - V. M. Apte, Bombay - 1960
૪. વેદાંત - વી. એસ. ઘાટે
૫. Indian Philosophy - S. Radhakrishnana
૬. શંકરાચાર્યનું તત્ત્વજ્ઞાન - સી. વી. રાવળ

Core Comp. Course

પ્રશ્નપત્ર-XVI(૧૬)

Sem - 5

Credit - 03

કુલ ગુણ-૭૦

ધર્મશાસ્ત્ર એવં વ્યાકરણ

ઉદ્દેશ :- ભારતીય કાયદાને સમજવા માટે સંસ્કૃત ધર્મશાસ્ત્રનો અભ્યાસ અતિ આવશ્યક છે. ભારતીય સમાજ, સંસ્કૃતિ, સભ્યતા, તત્ત્વચિંતન, આદિના અભ્યાસ માટે પણ ધર્મશાસ્ત્રનો અભ્યાસ કરવો. તેમાં પણ યાજ્ઞવલ્ક્ય સ્મૃતિનું સ્થાન અદ્વિતીય છે તેનો પરિચય કરાવવો.

કૃતિ : યાજ્ઞવલ્ક્યસ્મૃતિઃ વ્યવહારાધ્યાયઃ (નિયત)

Unit - I ધર્મશાસ્ત્રનો ઉદ્ભવ - વિકાસ, મહત્ત્વ, કૃતિ અને કર્તાનો પરિચય, (૧૮)

વિષયગત વિશેષતા આદિ

Unit - II યાજ્ઞવલ્કયસ્મૃતિ - શ્લોક ૧ ત: ૩૫	(૧૭)
Unit - III યાજ્ઞવલ્કયસ્મૃતિ - શ્લોક ૩૬ ત: ૬૦	(૧૮)
Unit - IV યાજ્ઞવલ્કયસ્મૃતિ - શ્લોક ૬૧ ત: ૮૩	(૧૭)

અભ્યાસક્રમના મુદ્દાઓ :- ધર્મશાસ્ત્રનો ઉદ્દગમ-વિકાસ, ધર્મશાસ્ત્રાનુસાર ધર્મની વ્યાખ્યા, ધર્મશાસ્ત્રનું મહત્ત્વ, ધર્મશાસ્ત્રના વિષયો, યાજ્ઞવલ્કય - જીવન-કવન, કૃતિગત, વિશેષતા, ધર્મશાસ્ત્ર ક્ષેત્રે પ્રદાન, વ્યવહારાધ્યાયના વિષયો - વ્યવહારની વ્યાખ્યા, વ્યવહારના પ્રમાણો, સાધારણ-અસાધારણ વ્યવહારમાતૃકા, ઋણાદાન, ઉપનિધિ, સાક્ષી વગેરે પ્રકરણો.

સંદર્ભ ગ્રન્થો :-

૧. History Of Dharmashastra - P.V. Kane, Tr. By Arjun Chaube
Kasyapa - 1976
૨. Hindu Law - Joli
૩. Hindu Law in its Origin - Gaganath Za
૪. Hindu Social System - 1946 - S. Varad Chariar K. P. Jaysval,
Calcutta - 1930
૫. યાજ્ઞવલ્કય સ્મૃતિ (મિતાક્ષરા) - ડૉ. ઉમેશચંદ્ર પાંડે, ચૌખમ્બા, પ્રકાશન,
વારાણસી - ૧૯૬૭
૬. ધર્મશાસ્ત્ર કો વિજ્ઞાનેશ્વર કી દેન - રાધેશ્યામ શુક્લ, પ્રતિભા પ્રકાશન, દિલ્હી

Core Comp. & Core Elective

પ્રશ્નપત્ર-XVII-A (૧૭-અ)

Sem - 6

Credit - 03

કુલ ગુણ-૭૦

સંસ્કૃત લલિત સાહિત્ય અને વ્યાકરણ (પ્રહસન)

ઉદ્દેશ :- સંસ્કૃત લલિત સાહિત્યના નાટ્ય સાહિત્યમાં નાટકો ઉપરાંત બીજા અન્ય સ્વરૂપોમાં પણ સંસ્કૃત સાહિત્યની શિરમૌર કૃતિઓ સર્જાય છે. સમાજને સ્પર્શતી વાતોને વ્યંગ્યાત્મક રીતે પ્રહસનમાં રજૂ કરવાની કલાનો પરિચય આપવા ભગવદ્દજ્જુકીયમ્નો અભ્યાસ કરાવવો.

कृति : बौधायन कृत भगवदज्जुकीयम्

Unit - I नाट्य साहित्यमां प्रहसननो परिचय, विशेषता, कृतिना कर्तानो परिचय, (१८)

भगवद्‌ज्जुकीयम्‌ नुं प्रहसन तरीके मूल्यांकन वगेरे

Unit - II भगवदज्जुकीयम् (१८)

Unit - III समास - (१) अव्ययीभाव, (२) द्वन्द्व समास, (३) तत्पुरुष समास

भधां ज भेदो (१८)

Unit - IV नियत विषयो पर संस्कृतमां गद्यभंड (१६)

(१) मम प्रियः कविः (२) मम प्रियः नाट्यकारः (३) मम प्रियः गद्यकारः

(४) मम प्रियः ऋतुः (५) मम प्रियः उत्सवः (६) मम प्रियः पुस्तकम्

(७) मम राष्ट्रम् (८) मम परिवारः - कुटुम्बः ।

अभ्यासकमना मुदाओ :- संस्कृत नाट्यसाहित्यमां प्रहसननी विशेषता, स्वरूप, प्रकारो, भगवद्‌ज्जुकीयम्‌ नुं मूल्यांकन, कृतिलक्षी प्रश्नो, शैली, पात्रो, संवाद, वगेरे. नियत समासो, नियत विषय पर संस्कृतमां गद्य भंडो.

संदर्भ ग्रन्थो :-

१. संस्कृत साहित्यनो इतिहास - अ. बी. कीथ
२. संस्कृत साहित्यनो इतिहास - अमृत उपाध्याय
३. भगवदज्जुकीयम् - कमलेश चोकसी - सरस्वती प्रकाशन
४. भगवदज्जुकीयम् - विजय पंड्या - पार्श्वप्रकाशन
५. संस्कृत प्रहसन - राधावल्लभ त्रिपाठी - अक्षयवट प्रकाशन, इलाहाबाद
६. संस्कृत संरचना - वसन्त भट्ट, सरस्वती प्रकाशन, अमदावाद
५. संस्कृत व्याकरण - श्रीधर वसिष्ठ
७. व्याकरण पथदीप - जतीन पंड्या, गजानन प्रकाशन, सुरत

Core Comp. & Core Elective

પ્રશ્નપત્ર-XVII-B (૧૭-બ)

Sem – 6

Credit - 03

કુલ ગુણ-૭૦

સંસ્કૃત લલિત સાહિત્ય અને વ્યાકરણ(નીતિકથા)

ઉદ્દેશ :- સંસ્કૃત લલિત સાહિત્યમાં નીતિ કથાનું ખેડાણ મહાભારત-રામાયણ તેથી પણ પૂર્વે આખ્યાનાત્મક શૈલીમાં વૈદિક સાહિત્યમાં જોવા મળે છે. પ્રાણીજગતના પાત્રો દ્વારા માનવજીવનને નીતિમત્તાના પાઠ શીખવવાની કળા સંસ્કૃત સાહિત્યમાં પ્રાચીન કાળથી વિકસી હતી. તેનો પરિચય કરાવવો. અને તે દ્વારા નીતિના પાઠ ભણાવવા.

કૃતિ : શ્રી વિષ્ણુશર્મા વિરચિત પંચતંત્ર - અપરીક્ષિત કારકમ્(નિયતાંશ)

Unit - I સંસ્કૃત ગદ્યકથા સાહિત્ય-ઉદ્ગમ, વિકાસ, પંચતંત્રનો પરિચય, શૈલી વિશેષતા, નીતિશાસ્ત્રના ગ્રંથ તરીકે પંચતંત્રની વિશેષતા	(૧૮)
Unit - II પંચતંત્ર - અપરીક્ષિત કારકમ્	(૧૮)
Unit - III સમાસ - (૧) અવ્યયીભાવ, (૨) દ્વન્દ્વ સમાસ, (૩) તત્પુરુષ સમાસ બધાં જ ભેદો	(૧૮)
Unit - IV નિયત વિષયો પર સંસ્કૃતમાં ગદ્યખંડ (૧) મમ પ્રિયઃ કવિઃ (૨) મમ પ્રિયઃ નાટ્યકારઃ (૩) મમ પ્રિયઃ ગદ્યકારઃ (૪) મમ પ્રિયઃ ઋતુઃ (૫) મમ પ્રિયઃ ઉત્સવઃ (૬) મમ પ્રિયઃ પુસ્તકમ્ (૭) મમ રાષ્ટ્રમ્ (૮) મમ પરિવારઃ - કુટુંબઃ ।	(૧૬)

અભ્યાસક્રમના મુદ્દાઓ :- ગદ્યકથા - નીતિકથાનો ઉદ્ગમ, વિકાસ, પંચતંત્રનો પરિચય, વિશેષતા, અપરીક્ષિતકારકની વાર્તાઓ - બોધ, શૈલી, સમાસ, ગદ્યખંડો, વગેરે.

સંદર્ભ ગ્રન્થો :-

૧. પંચતંત્રમ્ - શ્રીવિષ્ણુ શર્મા - શ્રી કૃષ્ણમણિ ત્રિપાઠી - ચૌખમ્બા, વારાણસી
૨. Panchatantra - Apariksitkarakam - K. Mohodaya

૩. સંસ્કૃત સાહિત્ય કા ઇતિહાસ - ઇ. બી. કીથ
૪. સંસ્કૃત સાહિત્ય કા ઇતિહાસ - બલદેવ ડપાધ્યાય - ડૌખમ્બા, વારાણસી
૫. અપરીક્ષિતકારકમ્ - ઇસ. ડે. દવે - સરસ્વતી પ્રકાશન, અમદાવાદ

Core Comp.

પ્રશ્નપત્ર-XVIII (૧૮)

Sem - 6

Credit - 03

કુલ ગુણ-૭૦

શ્રીમદ્ભગવદ્ગીતા - અર્થવિસ્તાર

ઉદ્દેશ :- ઉપનિષદો - શ્રુતિ, સ્મૃતિઓના સારને રજૂ કરતી ગીતાના દરેક અધ્યાયો જીવનનો નીચોડ રજૂ કરે છે. તેનો અભ્યાસ આધુનિક જીવનના દરેક પ્રશ્નોને સુલઝાવી શકે છે.

કૃતિ : શ્રીમદ્ ભગવદ્ગીતા - અધ્યાય: - ૭ થી ૧૨

Unit - I અધ્યાય: ૭ - ૮	(૧૮)
Unit - II અધ્યાય: ૯ - ૧૦	(૧૮)
Unit - III અધ્યાય: ૧૧ - ૧૨	(૧૮)
Unit - IV અપઠિત શ્લોકોનો વિચાર વિસ્તાર	(૧૬)

અભ્યાસક્રમના મુદ્દાઓ :- ઉપનિષદો સાથે ગીતાનો સંબંધ, ગીતાનું માનવ જીવનમાં સ્થાન, ગીતાનો પ્રભાવ, જ્ઞાન વિજ્ઞાન યોગ, ભક્તિ યોગ વિભૂતિ યોગ, વિશ્વરૂપદર્શનયોગ, અધ્યાયોનો સારાંશ, રસ દર્શન, અધ્યાયગત પ્રશ્નો, કર્મ-જ્ઞાન-ભક્તિની ત્રિવેણીરૂપે ગીતા, વગેરે, અપઠિત શ્લોકોનો વિચાર વિસ્તાર.

સંદર્ભ ગ્રન્થો :-

૧. શ્રીમદ્ ભગવદ્ગીતા રહસ્ય - બાળ ગંગાધર ટિલક - પૂના
૨. શ્રીમદ્ભગવદ્ગીતા - અષ્ટીકોપેત - વા. લ. પળશીકર - ડૌખમ્બા, વારાણસી
૩. ગીતા પ્રવચનો - વિનોબા ભાવે
૪. શ્રીમદ્ભગવદ્ગીતા - ડૉ. ગૌતમ પટેલ
૫. પ્રસ્થાનત્રયી - સી. વી. રાવલ

Core Comp. Course
પ્રશ્નપત્ર-XIX (૧૯)

Sem – 6

Credit - 03
કુલ ગુણ-૭૦

પ્રશિષ્ટ સંસ્કૃત સાહિત્યનો ઈતિહાસ

ઉદ્દેશ :- સંસ્કૃત સાહિત્ય અને સંસ્કૃત ભાષા ભારતીય સમાજને રજૂ કરનાર મહત્વપૂર્ણ કલા છે. સમાજના દરેક અંગને, ચિંતનને, વ્યવહારને ઝીલતા સંસ્કૃત સાહિત્યનો પરિચય કરાવવો.

Unit - I નાટ્ય સાહિત્ય, પદ્ય સાહિત્ય, ગદ્ય સાહિત્ય, ઉદ્ભવ અને (૧૭)

વિકાસ તથા વિશેષતાઓ

Unit - II દ્રશ્ય કાવ્ય - કાલિદાસ, ભવભૂતિ, વિશાખદત્ત, ભટ્ટનારાયણ, (૧૮)

હર્ષવર્ધન, શૂદ્રક, રાજશેખર, કૃષ્ણમિશ્ર - જીવન-કવનનો પરિચય,
પ્રદાન, વિશેષતા

Unit - III શ્રવ્ય કાવ્ય - કાલિદાસ, અશ્વઘોષ, માઘ, શ્રીહર્ષ, અમરુ, (૧૭)

જયદેવ, કલ્હણ, બિલ્હણ - જીવન-કવન-પરિચય, પ્રદાન, વિશેષતા

Unit - IV ગદ્ય સાહિત્ય - સુબંધુ, બાણ, આધુનિક સંસ્કૃત સાહિત્યમાં (૧૮)

ગુજરાતનો ફાળો, મૂળશંકર યાજ્ઞિક, ગજેન્દ્ર શંકર પંડ્યા,
જનક શંકર દવે અને જે. ટી. પરીખ - કવિ પરિચય તથા કૃતિ પરિચય

અભ્યાસક્રમના મુદ્દાઓ :- પ્રશિષ્ટ સંસ્કૃત સાહિત્યનો ઉદ્ભવ-નાટ્ય સાહિત્યની વિશેષતા, પદ્ય સાહિત્યનો ઉદ્ભવ - વિકાસ - લક્ષણ, ગદ્ય સાહિત્યનો ઉદ્ભવ - વિકાસ - વિશેષતા, ઉપરોક્ત કવિઓનો જીવન-કવન-સાહિત્યિક કૃતિઓના મૂલ્યાંકનો, કવિઓની વિશેષતા, આધુનિક સંસ્કૃત સાહિત્યમાં ગુજરાતનો ફાળો, આધુનિક સાહિત્યની વિશેષતા, ઉપરોક્ત ગુજરાતના નિયત કૃતિકારોની કૃતિનો પરિચય, વગેરે.

સંદર્ભ ગ્રન્થો :-

૧. અર્વાચીન સંસ્કૃત સાહિત્ય દશા એવં દિશા - મંજૂલતા શર્મા, પરિમલ પબ્લિકેશન, દિલ્હી

૨. Modern Sahskrit Literature Tradition and Enovation
- S. B. Raghunathacharya, Sanskrit Akadami, Delhi
૩. પ્રશિષ્ટ સંસ્કૃત સાહિત્યનો ઇતિહાસ - અમૃત ઉપાધ્યાય,
યુનિ. ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ, અમદાવાદ
૪. સંસ્કૃત સાહિત્યનો ઇતિહાસ - એ. ડી. શાસ્ત્રી
૫. History of Sanskrit Literature - A. B. Kieth
૬. ગુજરાતના સંસ્કૃત નાટ્યકારો - વાસુદેવ પાઠક
૭. ગુજરાતના સંસ્કૃત રૂપકો - ઓરીએન્ટલ ઈન્ટીટ્યુટ, વડોદરા
૮. આધુનિક સંસ્કૃત સાહિત્યનો ઇતિહાસ - શ્રીધર વર્ણકર

Core Comp.

પ્રશ્નપત્ર-XX (૨૦)

Sem - 6

Credit - 03

કુલ ગુણ-૭૦

વ્યાકરણશાસ્ત્ર એવં ભાષાવિજ્ઞાન

ઉદ્દેશ :- સંસ્કૃત વાક્ય સંરચના જગતની અન્ય કોઈ પણ ભાષા સંરચના કરતાં સરળ છે. તેનો સમજીને અભ્યાસ કરવા માટે સિદ્ધાંતકૌમુદી જેવા ગ્રંથોનો વિશદ અભ્યાસ કરવાથી પણ પાણિનિના ફાળાને મૂલવી શકાશે.

કૃતિ : ભટ્ટોજી દીક્ષિત કૃત - સિદ્ધાંતકૌમુદી - કારક પ્રકરણ

Unit - I અષ્ટાધ્યાયીના સૂત્રોની વિશેષતા, અષ્ટાધ્યાયીનું પ્રદાન (૧૭)

ભટ્ટોજી દિક્ષિતનું પ્રદાન - વિભક્તિ - પ્રથમા

Unit - II વિભક્તિ - દ્વિતીય - તૃતીય - ચતુર્થી (૧૮)

(દ્વિતીય વિભક્તિના કર્મ પ્રવચનીય કરવા નહી)

Unit - III વિભક્તિ - પંચમી, ષષ્ઠી, સપ્તમી (૧૭)

Unit - IV ભાષાવિજ્ઞાન - ભાષા પરિવર્તનના નિયમો, ભરોપીય ભાષાકૂળ, (૧૮)

કેન્તુમ-શતમ્ વર્ગની ભાષાઓ, ભારતેરાની ભાષાકૂળ, અવેસ્તા-વૈદિક સંસ્કૃત ભાષાનું સામ્ય અને ભેદ, સંસ્કૃત સ્વર-ધ્વનિનો વિકાસ, સંસ્કૃત વ્યંજન ધ્વનિઓનો વિકાસ

अभ्यासक्रमना मुदाओ :- अष्टाध्यायीना सूत्रोनी विशेषता, अष्टाध्यायीनुं प्रदान, सिद्धांतकौमुदीनी विशेषता-प्रदान, कारकप्रकरण संबंधित विषयो, भाषाविज्ञानना उपरोक्त विषयो वगेरे.

संदर्भ ग्रन्थो :-

१. अष्टाध्यायी - डॉ. नरेश झा., चौखम्बा, वाराणसी
२. व्याकरण महाभाष्यम् - आ. युधिष्ठिर मीमांसक, चौखम्बा, वाराणसी
३. व्याकरण शास्त्र का संक्षिप्त इतिहास - श्री रामकान्त मिश्र, चौखम्बा
४. पाणिनीय व्याकरण विमर्श - वसंतभट्ट, सरस्वती प्रकाशन
५. पाणिनीय व्याकरण परंपरानो ईतिहस
- जयदेश शुक्ल, युनि. ग्रंथ निर्माण बोर्ड
६. वैयाकरण सिद्धांत कौमुदी - निर्णय सागर प्रेस, मुंबई - १९६५
७. भाषा विज्ञान - वसंतभट्ट, सरस्वती प्रकाशन
८. वाग्विज्ञान - आ. सीताराम चतुर्वेदी, चौखम्बा, वाराणसी
९. संस्कृत भाषा शास्त्रीय अध्ययन - भोलाशंकर व्यास
१०. भाषा विज्ञान - The Science of Language
- Tr. Udayanath Tivari - MLBD

Core Comp.

प्रश्नपत्र-XXI (२१)

Sem - 6

Credit - 03

कुल गुण-७०

सांख्यदर्शन एवं अनुवाद

उद्देश :- आस्तिक दर्शनोनी परंपराभां सांख्य दर्शननी पोतानी विशेषता छे, तेनो परियय कराववो.

कृति : ईश्वरकृष्णप्रणितम् - सांख्यकारिका

Unit - I सांख्यदर्शननो परियय अने परंपरा, ईश्वरकृष्ण-परियय, (१८)

प्रदान वगेरे

Unit - II સાંખ્યકારિકા - ૧ ત: ૨૫ કારિકા	(૧૮)
Unit - III સાંખ્યકારિકા - ૨૬ ત: ૫૬ કારિકા	(૧૮)
Unit - IV સંસ્કૃત પદોનો અનુવાદ	(૧૬)

અભ્યાસક્રમના મુદ્દાઓ :- સાંખ્યદર્શનનો પરિચય, ઉદ્ગમ - વિકાસ, સાંખ્યના આચાર્યો - સાહિત્ય, ઈશ્વરકૃષ્ણનો પરિચય, પ્રકૃતિ, પુરુષ, સત્કાર્યવાદ, વગેરે કૃતિગત વિષયો.

સંદર્ભ ગ્રન્થો :-

૧. Indian Philosophy - Das Gupta
૨. Sankhy System - A. B. Kieth
૩. સાંખ્યકારિકા - વસંત પરીખ
૪. સાંખ્ય યોગ દર્શન - નગીન જી. શાહ, યુનિ. ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ, અમદાવાદ
૫. સાંખ્યકારિકા - જગન્નાથ શાસ્ત્રી - MLBD

Core Comp.

પ્રશ્નપત્ર-XXII (૨૨)

Sem - 6

Credit - 03

કુલ ગુણ-૭૦

ન્યાયદર્શન અને અનુવાદ

ઉદ્દેશ :- દર્શન પરંપરામાં ન્યાય દર્શનનો અભ્યાસ તર્કશક્તિ, વાદ્વિવાદ તથા તર્કબદ્ધ રજૂઆત શીખવે છે. યથાર્થવાદી દર્શનનો સૌ કોઈ દર્શને સ્વીકાર કર્યો છે તેનો પરિચય કરાવવો.

કૃતિ : કૈશવમિશ્ર પ્રણિતા - તર્કભાષા

Unit - I ન્યાયદર્શન - ઉદ્ગમ-વિકાસ-પરંપરાના આચાર્યો, પ્રાચીન-નવ્ય (૧૮)

ન્યાયની રૂપરેખા, કૈશવમિશ્ર - પરિચય, તર્કભાષાની વિશેષતા, પ્રદાન

Unit - II તર્કભાષા - ઉપોદ્ઘાત થી પ્રમાણ પદાર્થ સુધી (૧૮)

Unit - III પ્રમેય, તર્ક, વાદ, જલ્પ, વિતંડા, હેત્વાભાસ, છલ, જાતિ, (૧૮)

નિગ્રહસ્થાનાનિ

Unit - IV ગુજરાતીમાંથી સંસ્કૃતમાં અનુવાદ (અપઠિત ગદ્યખંડો) (૧૬)

અભ્યાસક્રમના મુદ્દાઓ :- ન્યાય દર્શનનો પરિચય - પરંપરા, ન્યાય-વૈશેષિક દર્શનની વિશેષતા, તર્કભાષાનો પરિચય, કેશવમિશ્રનો પરચિય, તર્કભાષાના અભ્યાસના વિષયો-પ્રમા, પ્રમાણ વિચાર, પ્રમેય, તર્ક, વાદ, જલ્પ, વિતંડા, હેત્વાભાસ, છલ, જાતિ, નિગ્રહસ્થાનાનિ વગેરે.

સંદર્ભ ગ્રંથો :-

૧. તર્કભાષા - બદરીનાથ શુક્લ - MLBD વારાણસી
૨. ન્યાયદર્શનમ્ - શાલિગ્રામ શાસ્ત્રી
૩. Indian Philosophy - Das Gupta
૪. ન્યાય - વૈશેષિક દર્શન - નગીન જી. શાહ,
યુનિ. ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ, અમદાવાદ
૫. હિન્દુ તત્ત્વજ્ઞાનનો ઇતિહાસ - નર્મદાશંકર મહેતા, ગુજરાત વિદ્યાસભા,
અમદાવાદ - ૧૯૬૨